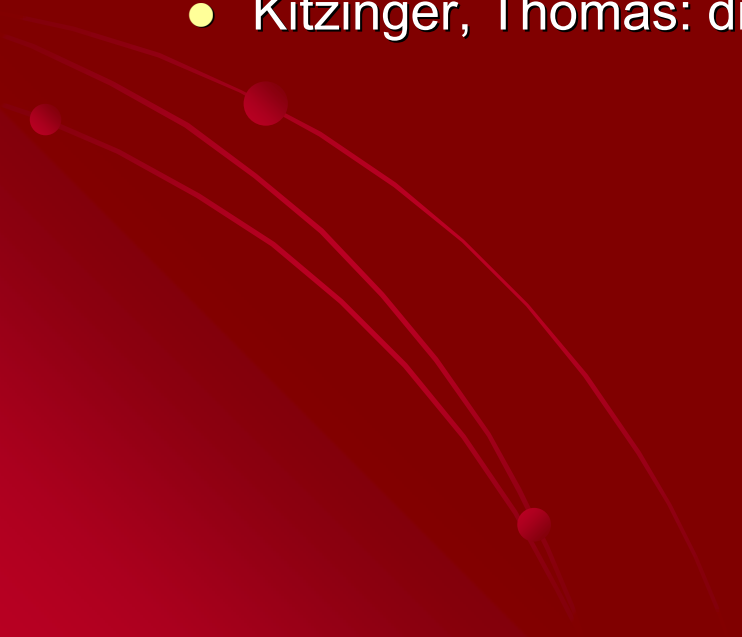

10. hodina

- Ukázky empirických výzkumů
 - Juraj Grňo: téma věku
 - Bronwyn Davies: etnografie v mateřské školce, feministické pohádky (Frogs and Snails and Feminist Tales)
 - Judith Baxter: etnografie ve školní třídě a komunikace manažerského týmu
 - Wendy Hollway: diskurzy heterosexuality
 - Kitzinger, Thomas: diskurzivistická studie sexuálního obtěžování
-

Téma veku

1 T: ... koľko máš tak ako (s kolísavou intonáciou „tak ako“ – smiechom)

2 R: (0,26) tridsaťsedem

3 T: (0,29) tridsaťsedem? človeče

4 R: (0,24) starý chuj

5 T: (0,37) to vážne?

6 R: (0,63) °no°?

7 T: (0,1) si myslím stále že máš nejak tridsaťtri alebo tak (1,5)

(nezrozumiteľné zamrmlanie)

8 R: (0,2) šak už ani ty nemáš petnásť (dôrazne vyslovené)

9 T: (0,26) °no no nemám no° (3,0)

Téma věku: koncepce

- **Tematicko-sémantická** analýza: téma věku a sebe sama
- **Sekvence**: význam promluvy je dán jejich umístěním v sekvenci ostatních promluv. Nejde však o pouhou reakci na předchozí promluvy, ale o vytváření/přetváření jejich významu, a zároveň o limitování možností následujících promluv.
- **Struktura**: rozhovor elaboruje dvoučlennou strukturu: aktér (TY) – scéna (příliš starý/už ne nerozumný). Všechny konkrétní promluvy rozvíjejí tyto dva vzory.
- **Řečové akty**: aktéře umístí se (výzva)
- **Diskurzivní pozice**: subjekt vždy sleduje implikace řečeného, implikace pozice vedou k rezistenci, tj. změně nastoleného významu (řádek 8). Pojem „strategické hry“.

Davies, B. (2003). Frogs and Snails and Feminist Tales. Preschool Children and Gender. Cresskill: Hampton Press, Inc.

- Uplatnění poststrukturalistické teorie a analýzy, etnografická studie, komplexita vztahů.
- Otázky/problémy:
 - Rozpor mezi odmítáním negativních stránek femininity a maskulinity a přetrvávajícím přístupováním k dítěti jako k dívce či chlapci / vyžadováním, aby dítě bylo genderově zařaditelné. Od dítěte nemůže být požadováno, aby se umístilo jako genderově identifikovatelné, a současně aby se vzdalo prostředků, které jsou k takovému umístění nutné, tj. které značí ženskost či mužskost (Davies).
 - Adekvátní performance femininity či maskulinity umísťuje dítě jako kompetentní aktérku/aktéra a jako někoho, kdo je kulturně srozumitelný, „bezpečné“ typy femininity a maskulinity: důsledky pro možnosti změny?
 - Klíčová role interpretace, znakovosti: stejný akt je čten jinak: například způsob sezení: možnosti změny? Bourdieu-strukturalismus. Kalhoty jako znak moci (viz ukázka)

Problémy reprodukce genderové dichotomie

- „**Category-maintenance work**“: morální požadavek udržet genderové hranice. Tím dítě zároveň potvrzuje svou **kompetenci a status**: deviance tak nenarušuje kategorii (Oliver), ale naopak slouží k jejímu potvrzení (reakce na Olivera).
- Žena-moc a muž-bezmoc jsou pro děti obtížně slučitelné kategorie, a jejich spojení se proto stává **neviditelné** (souboj v sukni, dívky zachraňují Olivera vs. japonské pohádky).
- Může být nekonveční linie příběhu, tj. narace ustanovující jiné pozice a jiné způsoby řešení zápletky, přijata? Může být rekonstituována kategorie ženské hrdinky? Může taková pozice vyvolávat touhu po jejím zaujetí - následování?
- Děti interpretují pohádky na základě již známých prvků a struktur (zlo – dobro, krásná princezna se maskuje za ošklivou služku,...): problém pochopení příběhu novým způsobem (Princezna a drak, Rita zachránkyně).

Paper bag princess, Oliver Button is a Sissy

- Představení princezny Elizabeth a prince Ronalda, plánovaná je svatba.
- Drak zničí hrad, spálí Elizabeth šaty a unese prince.
- Elizabeth se rozhodne Ronalda zachránit.
- Drak odmítá prince vydat a vyhrožuje Elizabeth.
- Elizabeth přelstí draka.
- Ronald řekne Elizabeth, aby se převlékla.
- Elizabeth odmítne a odchází/vesele skáče pryč.
- Oliver rád tančí a sbírá květiny.
- Situace: otec chce Olivera změnit. Oliver je terčem posměchu. Na školní zdi je napsáno „Oliver Button is a Sissy“.
- Oliver se chce zúčastnit taneční soutěže a pilně cvičí.
- Oliver tančí dobře, ale nevyhraje.
- Oliver se snaží neplakat.
- Rodiče jsou na Olivera pyšní.
- Nápis na školní zdi se změní na „Oliver Button is a Star“.

Některé postřehy: Austrálie, Japonsko

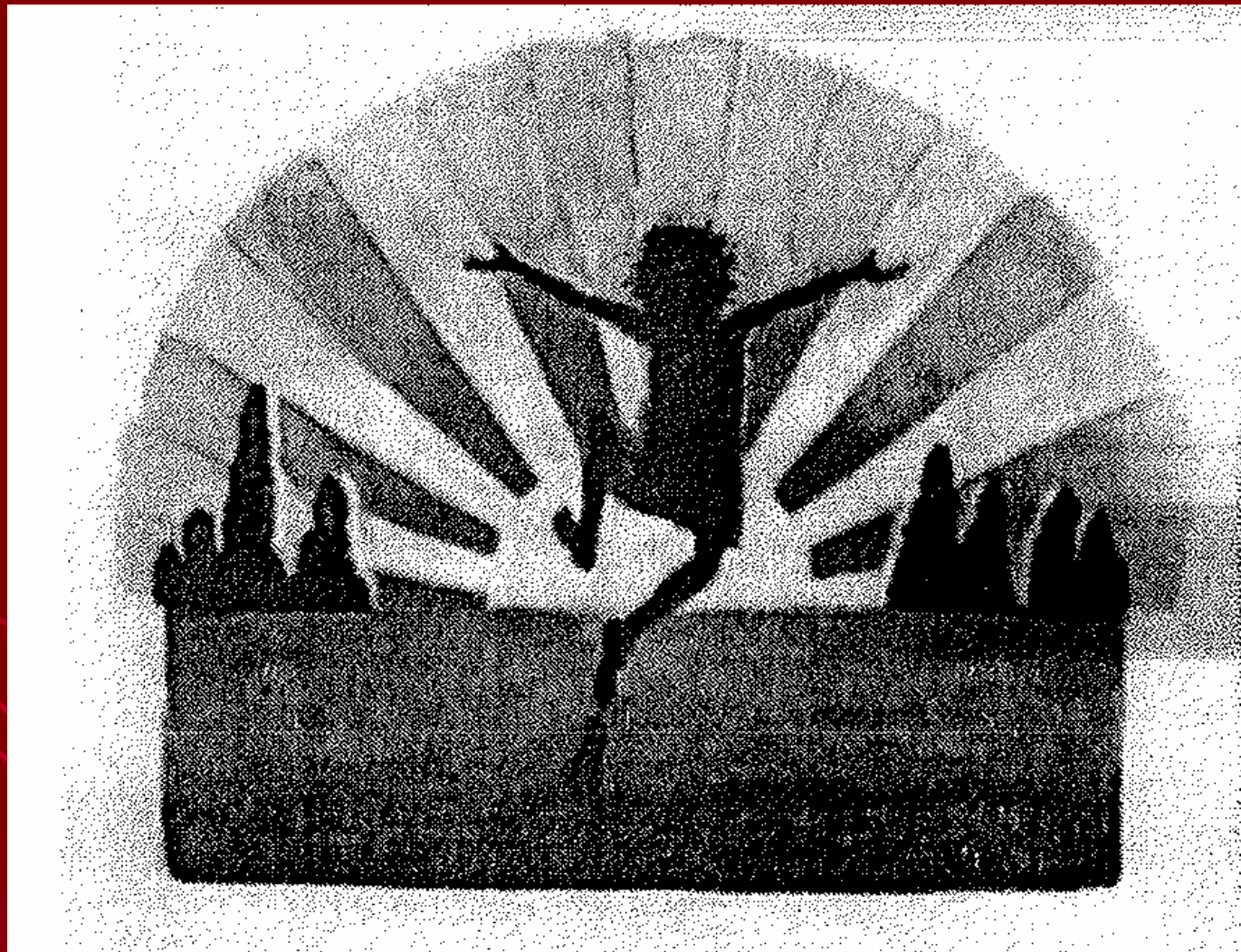
- **Postava Olivera nevybízí k následování**

- Oliver odmítá autoritu dospělých (Jap.) a chová se jako dívka (Jap., Aus.), je to dívka? (Jap.)
- Závěr je obtížně pochopitelný: proč je Oliver hvězda, přestože nevyhrál?
- Závěrečná akceptace postavy - nerozplakal se (?), jeho rodiče mu pomohli (?), byl nejlepší (?) - nenarušuje genderové vzorce.

- **Postavy Elizabeth a RONALDA**

- Ronald je odmítán: narušuje harmonii (Jap.), Ronald není nutně odmítán, je úspěšný tenista (Aus.). Elizabeth je přijímána (Jap., Aus.).
- Spálení šatů představuje zlom ve vnímání Elizabeth: pro některé přestává být adekvátní princeznou. Drak je hlavní hrdina.
- Závěr: Ronald je ještě více odmítán (Jap.), Elizabeth se měla převléci a Ronald je některými stále vnímán jako hrdina (Aus.), Elizabeth prince ztratila, Elizabeth zatím má být sama (Aus.)

„A nakonec se nevzali“

Baxter, J. (2002). A juggling act: a feminist post-structuralist analysis of girls' and boys' talk in secondary classroom.

- **Explicitní hodnotová a akční orientace.** Cílem je dekonstrukce genderové dichotomie a sociální změna, prostor pro všechny hlasy-perspektivy. Viz poststrukturalistický feminismus.
- **Komplexita a nejednoznačnost mocenských vztahů** ve třídě: propojení 4 diskurzů.
- **Spornost aditivního modelu komunikačních schopností.** Porozumění podvýkonu některých žáků/žaček a možnosti řešení.

Uplatňované diskurzy

- Diskurz podle Baxter: **odlišné jazykové/textové vzorce konstituující různé pozice studujících, které byly opakovaně pozorovány v řeči a nonverbálním chování**
- Diskurzy konstituující efektivnost promluv ve třídě:
 - **Souhlasu/přijetí:**
 - Vrstevnického: organizace vztahů mezi vrstevníky na základě popularity, sebedůvěry, atraktivity, apod.
 - Učitelského: organizace vztahů vyučující-žák/yně v pojmech uznání, chvály, preferování některých žáků/yně, apod.
 - **Genderové diference:** organizace vztahů na základě rozdělení dívka-chlapec
 - **Spolupráce:** organizace vzájemných vztahů přes kritéria spolupráce, empatie, podpory, aktivního naslouchání druhým

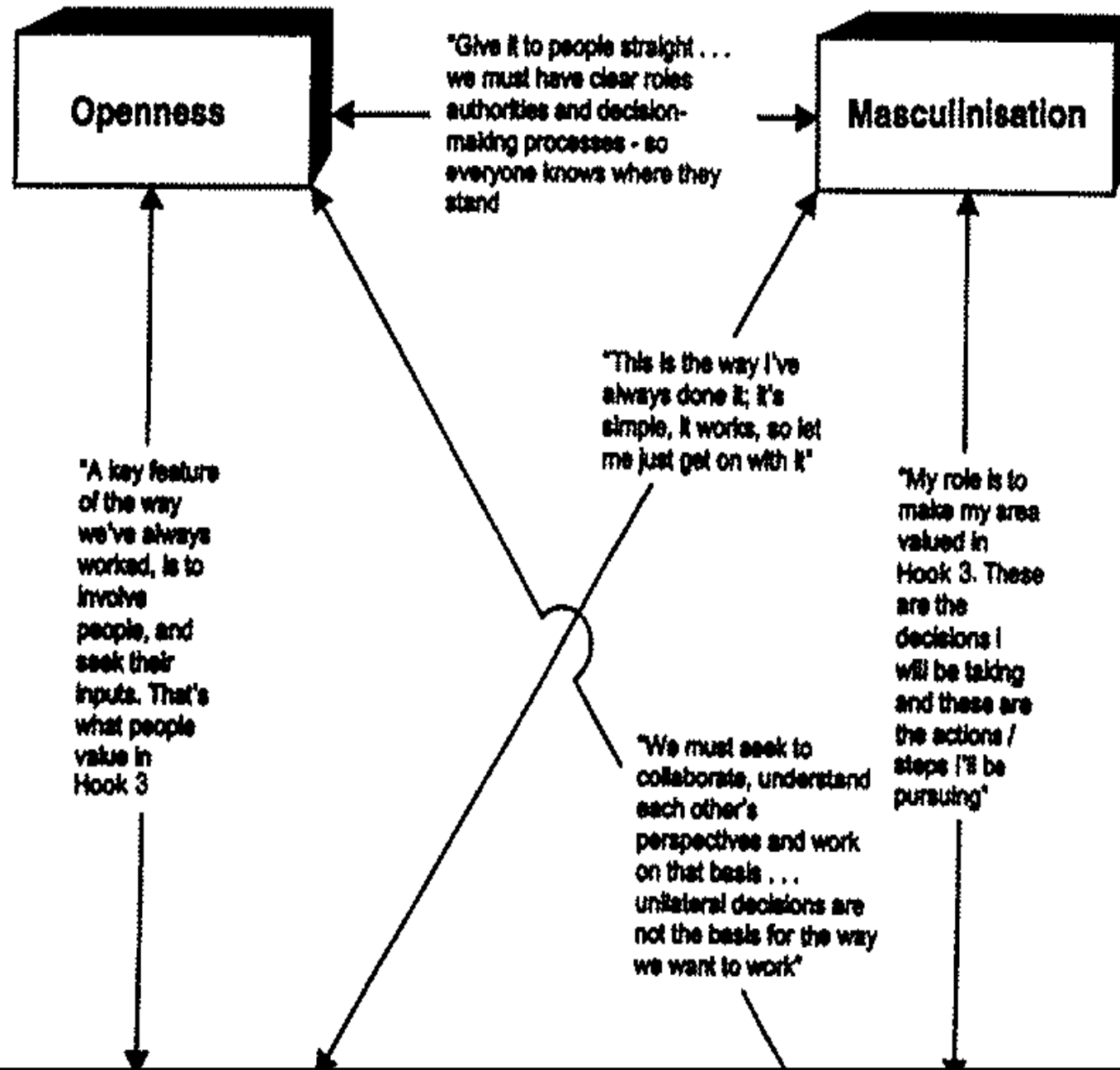
Hodnocení efektivity mluvčích

- Efektivita je založena na tom, jak je osoba umístěna ve všech uplatňovaných diskurzech (oproti oficiálním kritériím). Některé pozice se vzájemně podporují ve zvýšení efektivity, některé ne.
- Koktání, zapomnění, pád mohou zvyšovat pozitivní hodnocení projevu a schopnost dominance. Verbální schopnosti nejsou dostačující kritérium.
- Problém posunu kritérií od spolupráce k sebeprosazování („ovládnout situaci“).
- **Problémy:**
 - Chybí diskurz založený na kritérium verbálních schopností?
 - Obecnost analýzy a její validizace?

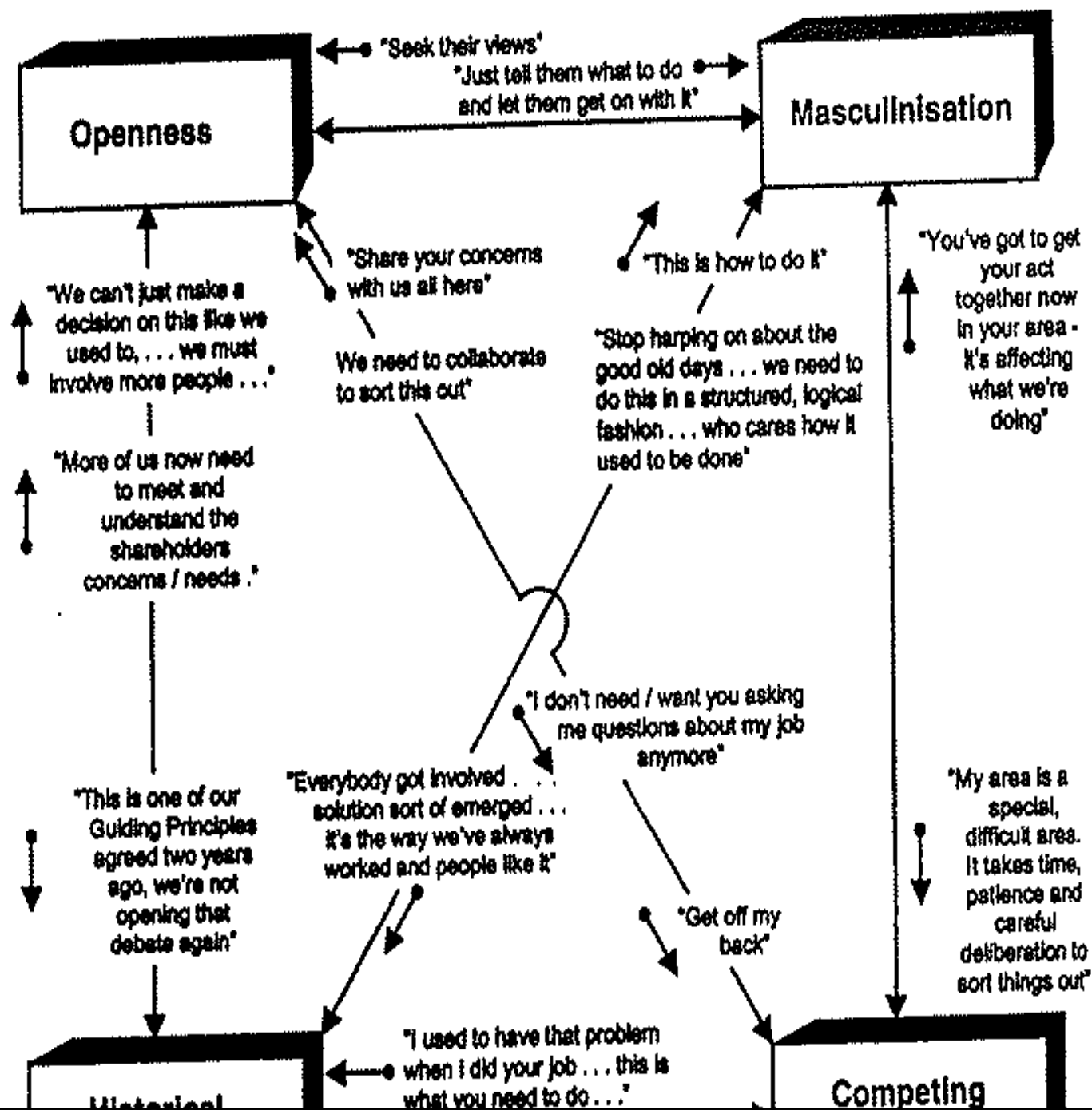
J. Baxter: The Management Team Study

- Efektivní řeč v kontextu vedení firmy: kdo je schopný/á prosadit sebe/svůj návrh a na základě čeho?
- Diskurzy:
 - Historic legacy
 - Open dialog
 - Competing specialism
 - Masculinization
- Příklad úspěšného praktického využití analýzy a přehledného zprostředkování výsledků cílové skupině

(a) Discourse combination

(b) Discourse tension

Příklad: Hollway, W. (1989). Gender discourses and production of subjectivity.

- Analýza konstrukce subjektivity v oblasti heterosexuálních vztahů
 - Diskurzy, pozice, implikace
 - Mocenské vztahy a systematická reprodukce genderové dichotomie
 - Historie umístování a „investment“
- **Otázka 1:** Jak je konstituována subjektivita, tj. prožívání, vnímání, zážitek sebe sama, v oblasti heterosexuálních vztahů? **Jaké jsou** zvýznamňující praktiky (akty nesoucí význam) a významy, jež reprodukují genderovost v oblasti heterosexuálních vztahů?
- **Odpověď 1:** V této oblasti je konstituována třemi diskurzemi:
 - Diskurz „mužského sexuálního pudu“ (male sexual drive)
 - Diskurz „vlastnit a uchovat“ (have/hold)
 - Diskurz „permisivnosti“ (permissivity)

Vymezení diskurzů I

- **DMSP:** mužská sexualita je biologicky zakódovaná, a proto obtížně ovladatelná.
 - **Příklad:** „Certainly in adolescence I felt that there was a very impersonal sexuality. But it was not anything particular that women did. It was my need that did it to me“.
 - **Implikace?**
 - Muž za není za své chování spojené se sexualitou zodpovědný.
 - Žena je objektem (je ohrožená, ale zároveň musí být žádoucí).
 - Žena nese zodpovědnost za mužovu sexualitu
 - Žena je/má být /může být pasivní
 - Implikace pro partnerské vztahy

Vymezení diskurzů II

- **DMaU**: základními hodnotami vztahu jsou blízkost, partnerství, věrnost a rodinný život.
 - **Příklad kontradikce**: „The majority of men are decent, of reasonable high principles and respect women as equal partners, and only a small proportion are grossly anti-social. But man being the animal he is, do you really think that answer to rape is well-ordered brothels...“
 - **Implikace?**
 - Všichni nesou odpovědnost za svou sexualitu
 - Ve vztahu jsou důležité vzájemné city, respekt, otevřenost (oproti sexualitě)
 - Genderová neutralita (?)
 - Rozpor s DMSP pro pozici muže je vyřešen projekcí rozporu na představu žen, které jsou rozštěpeny (splitting) na „dobré“ (světice) a „špatné“ (prostitutky).

1 K: Ještě se tě zeptám, kdybys teď měla pohovořit o svém
dospívání v kontextu toho, nebo s důrazem na to,

2 že jsi byla holka a ne kluk. Tak jestli tě něco k tomu napadne?

3 B: No tak, samozřejmě, že jsem se chtěla líbit klukům, že jsem
prostě, já nevím,

4 když jsem chodila tak jako, že jsem nebyla ten typ, co by mě
bylo jedno, co si vezmu na sebe,

5 ale řekla bych, že jsem to nějak extrémně nepřeháněla [...]

6 ale jako určitě jsem byla ráda,

7 když jsem třeba jsem věděla, že se tomu . nebo . že prostě líbím

8 ale jako nepřiklá . jako nebylo to tak, že bych prostě šla po
chodbě

9 a chtěla sbalit kluka, jo? [zasmání]. Jako takhle ne,

10 ale prostě jako určitě jsem nějak vnímala to, že jsem ženská,

11 že jsem se chtěla líbit a nebo takhle.

62 B: ale zase jsem nikdy neměla ráda nějaké to pochlebování, jo?

63 K: jako lichotky...

64 B: no, no, no, no, a neřekla bych, že bych byla třeba ten typ,

65 co bych se pouštěla do nějakých vztahů jenom co se týče toho fyzického hlediska, jako přitaž . jenom té přitažlivosti.

69 B: jako vždycky jsem tam hledala i takové to přátelství a jako popovídat si, rozumět si a takhle,

70 jako že to nebylo, že bych prostě jenom takhle nějak bezprostředně...

Lokalizace v DMSP

Participace v DMSP, ale jeho odmítání na základě DMAaU

Lokalizace v DMaU

Touha

- Touha je energie vázaná na určité nevědomé významy. Obsahy této touhy konstituují a omezují to, o co subjekt může a chce usilovat. Touha tedy určuje, co si osoba přeje: pozici, v níž osoba nachází uspokojení, aniž by si ji vědomě zvolila. Tím se vytváří prostor jen pro určité způsoby uspokojení, které mohou být dosaženy jen skrze participaci v určitých diskurzivních pozicích.
- To, co je nevědomé – obsah touhy – je vytvářeno sociálně a je symbolické povahy (ne pudy, ale znaky). Vznik touhy je spojován s osvojením jazyka, při němž se vytváří subjekt jako sám pro sebe vnímatelná entita, a zároveň se konstituuje nevědomí jako řetězec označujících.
- To, na jaké významy bude touha navázána, je dáno individuální historií umístování subjektu (pomeranče) a kulturně dostupnými diskurzy. Touha je „pěstována“ účastí v dostupných praktikách a postupným získáváním kompetencí a uspokojení, které lze formulovat v pojmech vědění – moci.

Investment a touha

- **Investment lze chápat v pojmech moci:** genderově diferencované pozice se liší v možnostech, jak potlačit ohrožující významy, tj. v tom, zda poskytují či zbavují moci a kontroly.
- Ohrožující významy jsou ty, které odkazují na tzv. **touhu po Druhém**, tj. touhu po blízkosti a uznání sebe jako cenné bytosti. Tato touha je původně potlačenou **touhou po matce**, je tedy ohrožující pro potřebu závislosti, jež implikuje.
- Umístění se v pozici objektu DMaU a subjektu v DMSP mužům umožňuje uspokojovat touhu po druhém, aniž by tato touha byla učiněna vědomou. Namísto toho je projikována na ženy, které jsou konstruovány jako subjekt DMaU a objekt DMSP.

Reprodukce genderové diference a mocenských vztahů

- Na základě dostupných diskurzů tak **ženy** konstituují samy sebe jako emocionální a potřebující vztah, což jim neumožňuje potlačit *touhu po druhé/m* (protože tato touha je v souladu s jim dostupnou diskurzivní pozicí).
- Naproti tomu **muži**, kteří vytvářejí význam sebe samých jako racionálních a nezávislých, mohou nebo dokonce musí na základě této diskurzivní pozice *touhu po Druhé/m* popřít.
- Její popření pak vede k tomu, že jsou to muži, kteří vztah skrze svou diskurzivně vytvořenou nezávislost ovládají, a tak mohou zase zaujmout pozici nezávislých a racionálních, **Proces neustálé reprodukce.**

Reprodukce genderové diference a mocenských vztahů: závěr

- Mocensky nevyvážené **diskurzivní pozice** žen a mužů tedy umožňují potlačení nevědomých významů jen mužům, což vede k opětovné reprodukci jejich mocenské dominance. **Viz Foucaultovo propojení vědění a moci.**
- **Investment** je zde pro muže navázán na možnost potlačit touhu po Druhém a podržet si kontrolu sebe sama a druhých. Ziskem je vyhnutí se zranitelnosti a ochrana Self (spojení emocí, vztahu, závislosti, apod. se zranitelností jsou kulturně specifické!).
- Popsaný mechanismus se může **uplatnit jen ve vztazích**: žena - muž, emocionalita - racionalita, apod. Pokud dojde k narušení této rovnováhy, nemůže si ani druhý/á partner/ka svou pozici podržet.

Vymezení diskurzů III

- **DP:** sexualita je zcela přirozená, vyjadřuje zdravého člověka, a nemá proto podléhat represi.
 - **Příklad:** „Why the attraction? It is the fact that it is a stranger. It is nothing to do with the rest of your life. You do not have to have a relationship with that person.
 - **Implikace?**
 - Osobnost je sexualizována, sexualita se stává zdrojem nátlaku,
 - Sexualita není spojena s emočními vazbami a závazky
 - Genderová neutralita (?)
- Kombinace uvedených diskurzů však často k dalšímu upevnění genderové diferenciaci. Podstatné je sledovat vztahy mezi diskurzů.

- C.Kitzinger, A.Thomas (1995). *Sexual Harassment: A Discursive Approach*.
- Namísto hledání správné definice je položena **otázka**: jak je diskurzivně definováno a udržováno sexuální obtěžování?
Specifikace: jakým způsobem jsou určité akty vylučovány z definice sexuálního obtěžování?
- **Odpověď: 4 diskurzivní mechanismy:**
 - A.** konstruování aktu jako přátelského chování, legrace, normální součásti interakce, osobní charakteristiky: **funkce**: odmítnutí statusu oběti:
 - Neschopnost ovlivnit situaci značí ztrátu kontroly (viz definice moci)
 - Odmítnutí definovat situaci jako obtěžování naopak značí kontrolu

- B. Děje-li se to stále=normální, nemůže to být obtěžování=špatné. Četnost chování slouží k jeho legitimizaci.
- C. Děje-li se to zřídka, není důvod se tím zabývat. Nečetnost chování slouží k jeho legitimizaci.
- D. Nejde-li o sexualitu, ale o moc, nemůže se jednat o skutečné *sexuální* obtěžování.

- **Otázky:**

- **Proč taková významnost kontroly/moci? Vysvětlení:**

- Psychoanalytické (potlačení touhy po Druhém/m)
- Diskurzivní (pozice v sobě zahrnuje moc)
- Kulturní (liberalismus, individualismus)

- **Proč dotazovaní muži zdůrazňují status sebe jako oběti obtěžování?**

Četba na 12. hodinu

- **Téma:** konkrétní návrhy postupů analýzy
- **Četba:**
 - Brook, H., Stringer, R. (2005). Users, using, used: A beginner's guide to deconstructing drugs discourse. *International Journal of Drugs Policy*, 316/325.
 - Parker, I. (2002). Discourse analysis. In: *Qualitative Methods in Psychology. A research Guide*. Open University Press, 92-108.